

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

© 2017 ДОРОХОВА Л. М., НЕДІЛЬСЬКА Л. В.

УДК 336.338.42.01

Дорохова Л. М., Недільська Л. В. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств

Метою статті є об'єктивна комплексна оцінка ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств і виявлення резервів її підвищення. Здійснено якісний аналіз ефективності управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств протягом 2011–2015 рр. за низкою результативних показників рентабельності, динаміки розвитку, ліквідності, фінансової та ділової активності. Установлено взаємозалежність обсягу використаних ресурсів, доходності та ефективності використання активів. На основі виявлених позитивних значень показника загального ефекту фінансового левериджу доведено, що у сільськогосподарських підприємств, незалежно від розміру авансованих ними ресурсів, існують потенційні можливості примножувати рентабельність активів за рахунок ефективного використання позичених коштів. Обґрунтовано, що незалежно від розмірів авансованого капіталу та обсягів ресурсозабезпеченості будь-які сільськогосподарські підприємства за умови кваліфікованого управління мають можливість генерувати прибуток і забезпечувати позитивний економічний ефект господарювання. Перспективою подальших досліджень є обґрунтування теоретико-методичних і прикладних засад формування управлінських важелів, спрямованих на оптимізацію та ефективне використання фінансових ресурсів підприємств аграрної сфери.

Ключові слова: фінансові ресурси, ефективність використання фінансових ресурсів, авансований капітал, власний капітал, позиковий капітал, рентабельність авансованого капіталу.

Рис.: 2. **Табл.:** 3. **Формул.:** 2. **Бібл.:** 8.

Дорохова Людмила Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту, Житомирський національний агро-екологічний університет (Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна)

E-mail: vdorokhov@meta.ua

Недільська Лариса Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту, Житомирський національний агро-екологічний університет (Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна)

E-mail: Lorka_nedelskaya@ukr.net

УДК 336.338.42.01

Дорохова Л. Н., Недельская Л. В. Оценка эффективности использования финансовых ресурсов сельскохозяйственных предприятий

Целью статьи является объективная комплексная оценка эффективности использования финансовых ресурсов сельскохозяйственных предприятий и выявление резервов ее повышения. Осуществлен качественный анализ эффективности управления финансовыми ресурсами сельскохозяйственных предприятий на протяжении 2011–2015 гг. по ряду результативных показателей рентабельности, динамики развития, ликвидности, финансовой и деловой активности. Установлена взаимосвязь объема использованных ресурсов, доходности и эффективности использования активов. На основе выявленных положительных значений показателя общего эффекта финансового левериджа доказано, что сельскохозяйственные предприятия, независимо от размера авансированных ими ресурсов, имеют потенциальные возможности приумножать рентабельность активов за счет эффективного использования заемных средств. Обосновано, что независимо от размеров авансированного капитала и объемов ресурсообеспеченности любые сельскохозяйственные предприятия при условии квалифицированного управления имеют возможность генерировать прибыль и обеспечивать положительный экономический эффект хозяйствования. Перспективой дальнейших исследований является обоснование теоретико-методических и практических основ формирования управленческих рычагов, направленных на оптимизацию и эффективное использование финансовых ресурсов предприятий аграрной сферы.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, эффективность использования финансовых ресурсов, авансированный капитал, собственный капитал, заемный капитал, рентабельность авансированного капитала.

Рис.: 2. **Табл.:** 3. **Формул.:** 2. **Библ.:** 8.

Дорохова Людмила Николаевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов и кредита, Житомирский национальный агроэкологический университет (Старый бульвар, 7, Житомир, 10008, Украина)

E-mail: vdorokhov@meta.ua

Недельская Лариса Васильевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов и кредита, Житомирский национальный агроэкологический университет (Старый бульвар, 7, Житомир, 10008, Украина)

E-mail: Lorka_nedelskaya@ukr.net

UDC 336.338.42.01

Dorokhova L. M., Nedilska L. V. Evaluating the Efficiency of Use of the Financial Resources of Agricultural Enterprises

The article is aimed at an objective comprehensive evaluation of the efficiency of use of the financial resources of agricultural enterprises and identification of reserves for its increase. A qualitative analysis of the efficiency of management of the financial resources of agricultural enterprises for the period of 2011-2015 was carried out by: a number of the effective indicators of profitability, dynamics of development, liquidity, financial and business activity. An interrelation between the amount of resources used, profitability, and efficiency of using assets has been determined. On the basis of the identified positive values of indicator of the total effect of the financial leverage has been proven that agricultural enterprises, regardless of the size of their advanced resources, have the potential possibilities to increase the profitability of assets through the efficient use of borrowed funds. It has been substantiated that regardless of the size of the advanced capital and the amount of resource endowment agricultural enterprises, using the qualified management, are able to generate profits and to ensure positive economic effect of the economic activities. Prospect for further research will be substantiating the theoretical-methodical and practical foundations of formation of the managerial levers towards optimizing and effective use of the financial resources of the enterprises of agrarian sector.

Keywords: financial resources, efficiency of use of the financial resources, advanced capital, equity capital, borrowed capital, return on advanced capital.

Fig.: 2. **Tbl.:** 3. **Formulae:** 2. **Bibl.:** 8.

Dorokhova Liudmyla M. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance and Credit, Zhytomyr national agroecological university (7 Staryi bulvar, Zhytomyr, 10008, Ukraine)

E-mail: vdorokhov@meta.ua

Nedilska Larisa V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance and Credit, Zhytomyr national agroecological university (7 Staryi bulvar, Zhytomyr, 10008, Ukraine)

E-mail: Lorka_nedelskaya@ukr.net

Економічна ефективність діяльності суб'єктів господарювання, незалежно від їх організаційно-правової форми та галузі функціонування, тісно пов'язана з рівнем забезпеченості підприємств матеріальними, трудовими, фінансовими ресурсами, їх оптимальним співвідношенням і раціональним використанням. В умовах виникнення кризових явищ в економіці України найвагомішою умовою стабілізації соціально-економічної ситуації постає необхідність формування науково обґрунтованої системи методів і способів управління фінансовими ресурсами. Проблема формування, ефективного використання та розширеного відтворення ресурсного потенціалу підприємств АПК є найбільш складною і надзвичайно актуальною, враховуючи, що діяльність сільськогосподарських підприємств спрямована на виконання найголовнішої функції – життєзабезпечення суспільства.

Загальні теоретико-методичні питання оцінки економічної ефективності виробництва відображені в роботах М. М. Баканова, С. А. Бороненкової, С. Л. Брю, К. Р. Макконнелла, В. П. Грузінова, О. В. Дмитрієвої, К. Друрі, А. А. Ємельянової, О. В. Єфімової, А. А. Костіна, Е. В. Неймана, Д. Нортона, Д. В. Парінова, А. Д. Шеремета, К. В. Щиборща та ін. Науково обґрунтовані теоретико-методологічні аспекти аналізу та шляхів підвищення економічної ефективності господарської діяльності суб'єктів господарювання висвітлені в наукових працях В. Г. Андрійчука, С. С. Герасименка, А. В. Головача, С. І. Михайлова, П. Т. Саблука, Н. А. Сафронова, Г. В. Черевка та інших. Серед учених-економістів, які досліджували і вдосконалювали методику розрахунку показників ефективності, можна зазначити таких, як: П. В. Осіпов, С. Ф. Покропивний, Ю. М. Лопатинський, О. О. Воронін, О. М. Синіговець, М. Н. Нагорська, В. І. Отенко, Ю. С. Цаль-Цалко та ін.

Незважаючи на велику кількість і різноманітність наукових праць, ефективність використання фінансових ресурсів підприємств аграрної сфери потребує подальших системних досліджень з урахуванням таких галузевих чинників, як: специфіка виробничих процесів, концентрація ринку та особливості ціноутворення, обставини експортно-імпортного характеру, державне регулювання, інвестиційна привабливість галузі та ін.

Метою статті є об'єктивна комплексна оцінка ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств і виявлення резервів її підвищення.

Ринковий механізм господарювання надає сільськогосподарським підприємствам можливість вільного вибору організаційно-правових форм і напрямів господарювання, методів формування та використання ресурсів. Однак у ринкових умовах у кожного підприємства значно посилюється відповідальність перед власниками, інвесторами, кредиторами, державою щодо ефективного використання фінансових ресурсів. Таким чином, ефективність стає ключовим фактором підприємницького успіху.

В. Андрійчук трактує «ефективність» як економічну категорію, що відображає результативність певного процесу, дії, яка вимірюється співвідношенням між

одержаними результатами і витраченими на їх досягнення ресурсами [1, с. 9]. Ефективність будь-якої діяльності чи сфери виробництва формується під впливом низки вихідних чинників. Чинники макро- та мезорівнів створюють наближено однакові умови зовнішнього впливу на діяльність підприємств однієї галузі, регіону, організаційно-правової форми, тоді як чинники мікрорівня спроможні розкрити індивідуальні особливості кожного окремого суб'єкта господарювання.

Як стверджує П. Друкер, ступінь використання ресурсів і кінцевий продукт, отриманий у результаті їх використання, є першим показником якості управління підприємством [7, с. 57]. Тому визначення ефективності дає можливість зробити більш повні та конкретні висновки щодо виявлених недоліків та перспективних напрямів удосконалення процесів господарювання як по окремих підприємствах, так і по галузі в цілому.

Визначальними внутрішніми факторами ефективності окремого підприємства є його ресурсозабезпеченість і якість управління щодо використання цих ресурсів. Фінансові ресурси, як і будь-які інші ресурси, за рівнозначних умов зовнішнього середовища здатні приносити різний економічний та соціальний ефект. Традиційними показниками такого ефекту є розмір загальних фінансових ресурсів (активів) та отриманого чистого прибутку, обсяг валового доходу, величина заробітної плати працівників, рівень рентабельності та ін.

Якісний аналіз ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства доцільно проводити також за критеріями стійкості, платоспроможності та ділової активності, які розглядаються через призму показників структури капіталу, ліквідності та оборотності, що дає можливість кількісно оцінити вплив якості управління фінансовими ресурсами на рівень рентабельності та динаміку розвитку підприємства (табл. 1).

За результатами аналізу показників, наведених у табл. 1, спостерігається певна стабільність показників, що характеризують ефективність використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Отриманий ними економічний ефект від використання наявних ресурсів, виражений через систему економічних показників та коефіцієнтів, підтверджує взаємозалежність обсягу використаних ресурсів, дохідності та ефективності використання активів.

Основні економічні та соціальні результати господарювання сільськогосподарських підприємств дають підстави виявити таку закономірність: авансуючи у виробництво більший капітал, підприємства отримують більші доходи, мають більший прибуток і краще оплачують працю працівників. Отже, більший обсяг вкладеного капіталу генерує більший дохід та чистий прибуток підприємства, що сприяє покращенню його фінансово-економічного стану, інвестиційної привабливості, розвитку соціальної політики (рис. 1).

Така тенденція є винятково позитивною для підприємств, які раціонально зважують свою економічну, технологічну, соціальну та природоохоронну політику. Водночас, надмірне накопичення капіталу з єдиною метою максимізації прибутків власників може стати шкід-

Показники ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств України

Показник	Нормативне значення	Рік					2015 р. до 2011 р. (+/-)
		2011	2012	2013	2014	2015	
<i>Показники рентабельності та динаміки розвитку</i>							
Рентабельність (збитковість) власного капіталу, %	> 0, збільшення	20,86	18,04	10,08	13,10	37,36	16,50
Рентабельність (збитковість) всього капіталу, %	> 0, збільшення	11,19	9,66	5,05	5,50	15,00	3,81
Рентабельність (збитковість) діяльності підприємств, %	> 0, збільшення	24,89	20,22	11,85	20,6	41,7	16,81
Індекс ділової активності	> 1, збільшення	1,32	1,22	1,13	1,33	1,75	3,02
Темпи зростання чистого доходу	збільшення	1,28	1,27	1,01	1,33	2,11	0,83
<i>Показники ліквідності та ділової активності</i>							
Коефіцієнт покриття	> 1	2	1,9	1,72	1,64	1,50	-0,50
Коефіцієнт оборотності активів	> 0,5	0,46	0,48	0,43	0,55	0,66	0,20
Коефіцієнт оборотності необоротних активів	< 1, зменшення	1,2	1,3	1,13	1,74	2,64	1,44
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	< 0,1, зменшення	0,74	0,76	0,68	0,80	0,88	0,14
<i>Показники фінансової активності</i>							
Коефіцієнт фінансової автономії	збільшення	0,54	0,54	0,5	0,42	0,40	-0,14
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	збільшення	0,44	0,45	0,5	0,58	0,60	0,16
Коефіцієнт співвідношення власного і позикового капіталів	> 0,5	1,23	1,19	1	0,72	0,67	-0,56

Джерело: складено за [5].

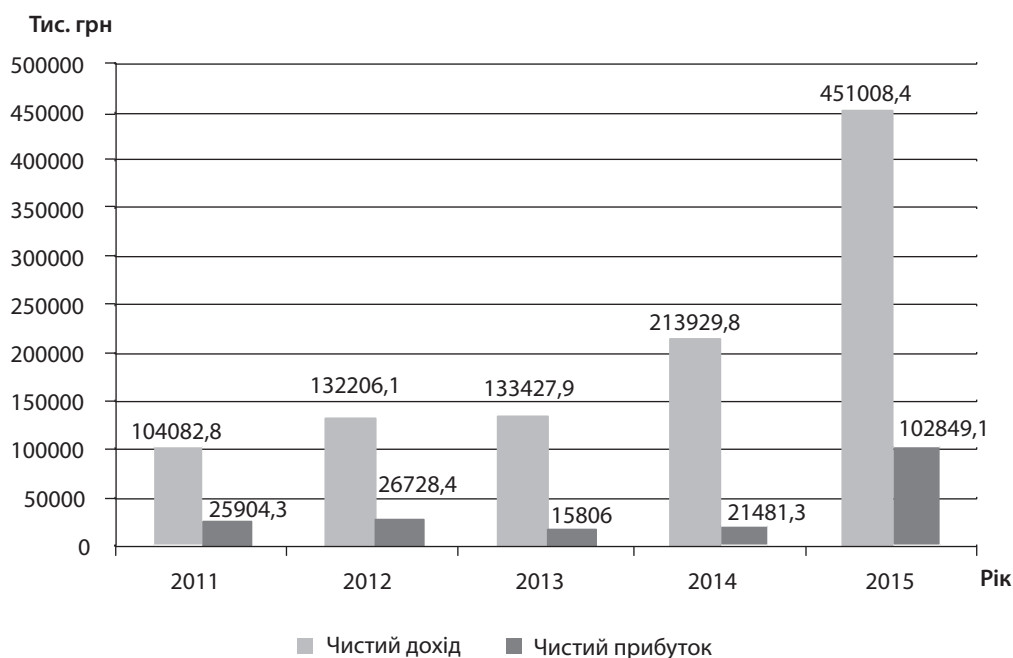

Рис. 1. Результати господарської діяльності сільськогосподарських підприємств України

Джерело: складено за [5].

ливим для культури виробництва, землі як засобу виробництва, навколишнього середовища тощо.

Оцінка за загальними показниками економічної ефективності господарської діяльності не забезпечує вимог власників, інвесторів, кредиторів у повній і достовірній інформації щодо фінансового стану підприємства, його інвестиційної привабливості, можливості генерувати додаткові вигоди для зацікавлених суб'єктів.

Отриманий підприємством фінансовий результат генерують власні, залучені та позичені ресурси. Закономірно, що за рахунок власних коштів підприємства формують основні засоби виробництва, а оборотні активи фінансуються переважно за рахунок короткострокових позик та інших залучених ресурсів. Зрозуміло, що більші обсяги вкладених у виробництво оборотних активів (сировини, матеріалів та ін.) забезпечують ширші обсяги виробництва і більші доходи. Водночас, різниця між рівнем рентабельності підприємства та ціною на залучений чи позичений капітал може суттєво змінити кінцевий результат.

Показником, який відображає залежність ефективності господарювання від структури капіталу, є загальний ефект фінансового левериджу. Він характеризує ступінь вигоди підприємства від використання позикового капіталу через збільшення рентабельності власних активів.

Класична методика розрахунку загального ефекту фінансового левериджу: $E\Phi\Lambda = (1 - C_{mn}) \cdot (P_A - B_n) \cdot (PK : BK)$ [2, с. 360] для аграрних господарств дещо інша. Ця відмінність полягає в тому, що, по-перше, у розрахунках недоречно враховувати податок на прибуток, оскільки сільськогосподарські підприємства знаходяться на спеціальному режимі оподаткування, а, по-друге, відсоткові ставки за отриманими позиками в більшості випадків скорочуються на розмір облікової ставки НБУ згідно з державною програмою механізму здешевлення кредитів. Отже, загальний ефект фінансового левериджу (ЗЕФЛ) сільськогосподарських під-

приємств розраховується як підсумок рентабельності активів (РА) та, власне, ефекту фінансового левериджу, тобто ефекту від використання позикових коштів (ПЕ):

$$ЗЕФЛ = P_A + П_E = P_A + (PK : BK) \cdot (P_A - (B_n - B_k)),$$

де B_n – відсоткова ставка за позиковими коштами;

B_k – облікова ставка НБУ, за якою здійснюється відшкодування частини сплачених відсотків за позиками сільськогосподарським підприємствам;

$(PK : BK)$ – коефіцієнт фінансового левериджу, або плече фінансового левериджу.

Потрібно відмітити, що для вітчизняних сільськогосподарських підприємств вартість банківських кредитів (позикового капіталу) коливається в межах 22–25%, тоді як європейські фермери використовують банківські ресурси під 3–5%. При цьому, в Україні діє програма здешевлення кредитів для сільськогосподарських підприємств, якою у 2015 р. скористалися 630 позичальників. Її обсяги, звісно, обмежені, однак за підсумком 2015 р. аграріями було використано 97% із 300 млн грн, що призначалися для компенсації кредитних ставок. За результатами 2015 р. бюджетне фінансування дозволило здешевити лише 7,8 млрд грн кредитів, що становить 7% від їх загального обсягу [3].

Наведений рівень загального ефекту фінансового левериджу для сільськогосподарських підприємств України за період 2011–2015 рр. свідчить про зниження ефективності використання позикового капіталу у 2014 та 2015 рр. (рис. 2). Причиною цього є високі відсоткові ставки за використання позикових коштів, що негативно впливає на розмір диференціалу фінансового левериджу та, як наслідок, і на його загальне значення. Зауважимо, що для сільськогосподарських підприємств, значна кількість яких є дотаційними та збитковими, дорогі запозичені джерела фінансування є недоступними, отже, головною метою оптимізації структури капіталу з метою підвищення ефективності його використання для них залишається критерій мінімізації його вартості [4, с. 282].

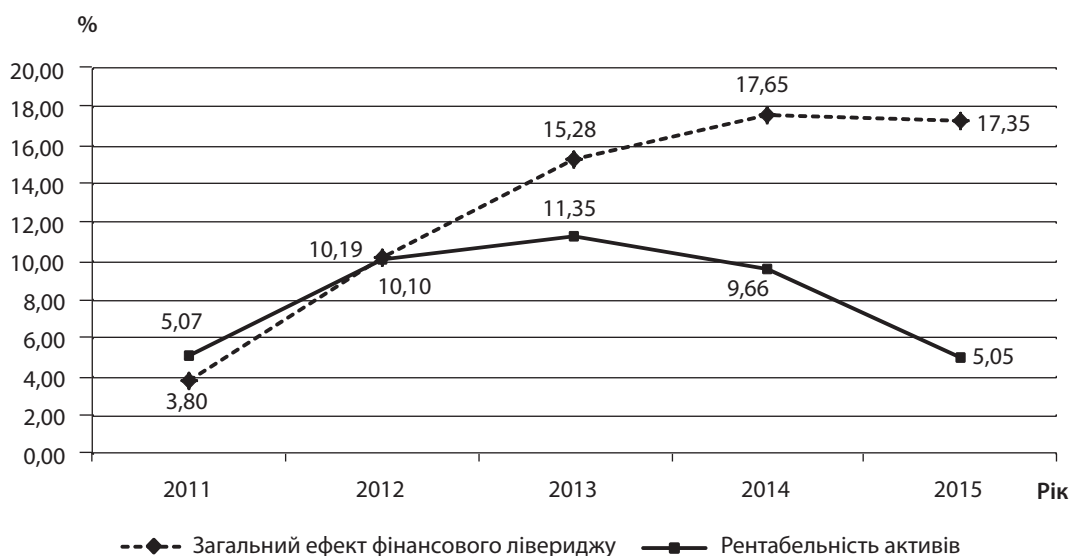

Рис. 2. Загальний ефект фінансового левериджу сільськогосподарських підприємств, проранжированих за обсягом фінансових ресурсів

Джерело: складено за [5].

Проте позитивне значення показників загального ефекту фінансового левеїджу, що спостерігається протягом досліджуваного періоду, свідчить про наявність потенційних можливостей у підприємств, незалежно від розміру авансованих ним ресурсів, примножувати рентабельність активів за рахунок ефективного використання позичених коштів.

Отже, структура джерел фінансування виробництва, яка головним чином залежить від якості управлінських рішень, може істотно впливати на загальну ефективність господарювання сільськогосподарських підприємств [6].

Аналізуючи фінансові результати господарювання за період 2011–2015 рр. (табл. 2), варто відмітити дотримання прибутковості аграрних підприємств навіть у кризові для країни останні два роки. Помітним є зростання за досліджуваний період прибутковості активів (ROA) – на 40% та операцій реалізації (ROS) – майже у 1,5 разу. Такі зміни поряд із суттєвим приростом власного капіталу (EVA) у 3,3 разу свідчать про високий рівень ефективності господарювання.

Резерви збільшення рентабельності авансованого капіталу можна виявити також за допомогою факторного аналізу. Рентабельність фінансових ресурсів можна представити у вигляді добутку таких показників: рентабельність господарської діяльності, фондівдача, коефіцієнт співвідношення необоротних і власних засобів та коефіцієнт автономії [8, с. 46] (див. табл. 2).

Таблиця 3

Вплив ефективності операційної, інвестиційної та фінансової діяльності на рентабельність фінансових ресурсів

Показник (фактор)	Рік		2015 р. до 2011 р. (+/-)
	2011	2015	
Рентабельність господарської діяльності, %	19,99	28,03	8,03
Фондовіддача, грн	1,59	2,59	1,00
Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних засобів	0,88	0,51	-0,37
Коефіцієнт автономії	0,398	0,401	0,003
Рентабельність фінансових ресурсів, %	11,19	15,00	3,81

Джерело: авторська розробка.

Підвищення рентабельності фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств України у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 3,81 п.п. зумовлене зростанням рентабельності господарської діяльності (на 8,03 п.п.) і вищою фондівдачею (на 1 грн) та автономією (на 0,003 к.п.), проте нижчою часткою необоротних активів у власних засобах (на 0,37 к.п.).

Кількісну оцінку впливу зазначених факторів на рівень рентабельності фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств можна здійснити методом підстановок:

Таблиця 2

Показники ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств України

Показник	Рік					2015 р. до 2011 р. (+/-)
	2011	2012	2013	2014	2015	
EVIAT (прибуток до вирахування процентів), тис. грн	34313	40506,5	29468,2	49316,1	143539,3	109226,3
NOPAT (чистий прибуток), тис. грн	25384	26787,2	14984,5	21481,3	102849,1	77465,1
ROA (відношення EVIAT до середньорічної вартості активів)	0,150	0,146	0,094	0,126	0,209	0,059
ROS (відношення NOPAT до чистого доходу)	0,155	0,134	0,074	0,082	0,228	0,073
EVA (приріст власного капіталу підприємства), тис. грн	33818	23939	8672,2	7111,7	111372,1	77554,1

Джерело: авторська розробка.

Таким чином, отримуємо чотирьохфакторний мультиплікативний показник рентабельності фінансових ресурсів:

$$P_{\text{фр}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ЧД}} \cdot \frac{\text{СОЗ}}{\text{ВК}} \cdot \frac{\text{ВК}}{\text{ФР}}$$

- де $P_{\text{фр}}$ – рентабельність фінансових ресурсів;
 ЧП – чистий прибуток;
 ЧД – чистий дохід;
 СОЗ – середньорічна вартість основних засобів;
 ВК – власний капітал;
 ФР – фінансові ресурси підприємства.

Даний показник інтегрує оцінку ефективності операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства (табл. 3).

$$P_{\text{фр}}(P_n) = 15,00 - (19,99 \cdot 2,59 \cdot 0,51 \cdot 0,401) = 5,0;$$

$$P_{\text{фр}}(\Phi_v) = 15,00 - (28,03 \cdot 1,59 \cdot 0,51 \cdot 0,401) = 6,51;$$

$$P_{\text{фр}}(K_{н/в}) = 15,00 - (28,03 \cdot 2,59 \cdot 0,88 \cdot 0,401) = -9,0;$$

$$P_{\text{фр}}(K_{ав}) = 15,00 - (28,03 \cdot 2,59 \cdot 0,51 \cdot 0,398) = 1,30.$$

Відхилення значень кожного фактора вплинуло на рентабельність фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств України таким чином: підвищення на 8,03 п. п. рентабельності господарської діяльності зумовило зростання рентабельності капіталу на 5,0 п. п.; вища на 1 грн фондівдача сприяла підвищенню рентабельності ще на 6,51 п. п.; нижчий на 36,84 одиниць коефіцієнт співвідношення необоротних активів і власного капіталу спричинив зниження рентабельності на 9 п. п.; зростання коефіцієнта автономії покращило рен-

табельність на 1,3 п. п. У підсумку загальне відхилення рентабельності становить:

$$\Delta P_{fp} = 5,0 + 6,51 + (-9,0) + 1,30 = 3,81 \text{ п. п.}$$

Отримані результати свідчать, що для підвищення рентабельності авансованого капіталу та покращення мотивації інвесторів до вкладання капіталу необхідно активізувати фінансову діяльність сільськогосподарських підприємств у частині оптимізації джерел формування майна підприємств за «золотими» правилами балансу.

ВИСНОВКИ

Здійснений аналіз ефективності використання фінансових ресурсів дає підстави стверджувати, що незалежно від розмірів авансованого капіталу та обсягів ресурсозабезпеченості, будь-які сільськогосподарські підприємства за умови кваліфікованого управління мають можливість генерувати прибуток і забезпечувати позитивний економічний ефект господарювання. Проте підприємства з великим обсягом фінансових ресурсів мають значно вищу ймовірність ефективного використання коштів і отримання високих фінансових результатів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Андрійчук В. Г.** Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 292 с.
2. **Бланк И. А.** Управление активами и капиталом предприятия. Киев: Ника-центр, Эльга, 2003. 448 с.
3. **Бондаренко А.** Компенсация кредитов для аграриев: поддержка или имитация. URL: http://www.liga.net/opinion/302175_kompensatsiya-kreditov-dlya-agrariyev-podderzhka-ili-imitatsiya.htm
4. **Григораш Т. Ф.** Середньозважена вартість капіталу: особливості розрахунку в Україні та у світі. *Бізнес Інформ*. 2016. № 11. С. 281–286.

5. Діяльність підприємств: статистична інформація. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

6. **Дорохова Л. М.** Вплив позикового капіталу на фінансову діяльність аграрних підприємств. *Вісник ЖНАЕУ*. 2015. № 2 (51), т. 2. С. 113–122.

7. **Друкер П.** Энциклопедия менеджмента/пер. с англ. М.: ИД «Вильямс», 2008. 432 с.

8. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи: монографія/І. В. Абрамова, О. М. Віленчук, Д. І. Дема та ін.; за ред. проф. Д. І. Деми. Житомир: ЖНАЕУ, 2015. 364 с.

REFERENCES

Andriichuk, V. H. *Efektivnist diialnosti ahrarykh pidpriemstv: teoriia, metodyka, analiz* [Efficiency of activity of agricultural enterprises: theory, methodology, analysis]. Kyiv: KNEU, 2005.

Abramova, I. V. et al. *Finansova polityka v ahrarynomu sektori ekonomiky: stan ta perspektyvy* [Financial policies in the agrarian sector: status and prospects]. Zhytomyr: ZhNAEU, 2015.

Bondarenko, A. "Kompensatsiya kreditov dlya agrariyev: podderzhka ili imitatsiya" [Payment of loans for farmers: support or imitation]. http://www.liga.net/opinion/302175_kompensatsiya-kreditov-dlya-agrariyev-podderzhka-ili-imitatsiya.htm

Blank, I. A. *Upravleniye aktivami i kapitalom predpriyatiya* [Asset management and capital enterprise]. Kiev: Nika-tsentri; Elga, 2003.

"Diialnist pidpriemstv: statystychna informatsiia" [The activities of enterprises: statistics]. <http://www.ukrstat.gov.ua>

Dorokhova, L. M. "Vplyv pozykovoho kapitalu na finansovu diialnist ahrarykh pidpriemstv" [The influence of borrowed capital in financing activities of agricultural enterprises]. *Visnyk ZhNAEU*. Vol. 2, no. 2 (51) (2015): 113-122.

Druker, P. *Entsiklopedia menedzhmenta* [Encyclopedia of management]. Moscow: Vilams, 2008.

Hryhorash, T. F. "Serednyozvazhena vartist kapitalu: osoblyvosti rozrakhunku v Ukraini ta u sviti" [Weighted average cost of capital: features of the calculation in Ukraine and in the world]. *Biznes Inform*, no. 11 (2016): 281-286.